
Doplňování knihovních fondů

Doplňování fondů bylo financováno z příspěvku na činnost instituce přidělenou částkou ve výši 955 tis. Kč (tj. 0,6 % z celkového příspěvku na činnost) a z účelové neinvestiční dotace ve výši 15 mil. Kč. Doplnkově byly použity další finanční prostředky z projektů, jejichž hlavním cílem bylo zkvalitnění informačního prostředí a poskytovaných služeb (podrobněji viz informace o realizovaných projektech výzkumu a vývoje).

Oblast doplňování fondů je dlouhodobě poznamenána neustálým nedostatkem finančních prostředků. Nominální výše prostředků, které má akvizice k dispozici, se pohybuje zhruba na stejné úrovni, ovšem reálná hodnota je nepříznivě stlačována dalšími vlivy, jako jsou stálý nárůst cen včetně cen předplatného, inflační indexy, kurzovní pohyby, ceny poštovního apod. V daném finančním rámci je velmi složité koncipovat a realizovat systematickou a konzistentní akviziční politiku. V oblasti doplňování fondů proto i nadále zůstávají nenaplněny nejen konkrétní požadavky uživatelů, ale částečně i vlastní strategické cíle instituce.

Dokumenty jsou do knihovních fondů doplňovány povinným výtiskem, nákupem, mezinárodní výměnou, dary, příp. z interních zdrojů. Formou individuálních nebo konzorciálních licencí jsou zabezpečovány (především pak z finančních prostředků programů Vědy a výzkumu) zejména on-line přístupy k zahraničním elektronickým informačním zdrojům.

Bez ohledu na způsob nabytí dokumentů se mezi významné akviziční počiny zařazuje doplňování dříve vydaných titulů bohemikálních deziderát zejména pro národní konzervační fond, příp. pro univerzální knihovní fond. Mezi výjimečné tituly patřilo např. první vydání první tištěné knížky *Bohumila Hrabala Hovory lidí s ilustracemi Kamila Lhotáka*, vydané Spolkem českých bibliofilů (1956), unikátní Váchalova bibliofilie *E. A. Poe: Váchalův Havran...* (1937) nebo neprodejný soukromý tisk *Emil Filla: Soudy a hodnoty* (1929).

Ze zajímavých titulů zahraniční literatury, jejichž doplňování je orientováno především na oblast společenských a přírodních věd, kultury a umění, lze jmenovat např. patnáctisvazkový soubor kritického vydání spisů Franze Kafky z produkce nakladatelství Fischer Taschenbuch Verlag nebo katalog významné výstavy Prag:Wien, která se konala v r. 2003 ve Vídni. Dále byla získána řada odborných monografií, jazykových, výkladových, terminologických a oborových slovníků, encyklopedických děl a referenční literatury.

Pro oddělení rukopisů a starých tisků se stalo mimořádně cenným přírůstkem první vydání komentářů tomistického teologa Dominika z Flander k Aristotelově *Metafyzice*, vytištěné v Benátkách r. 1499, a též český překlad díla známého italského humanistického historika Paola Giovia o dějinách osmanské říše, vydaný r. 1540 v tiskárně Pavla Severina.

Mezi významné přírůstky hudebního oddělení patřilo zakoupení kompletní ediční řady *Seventeenth-Century Italian Sacred Music* (20 sv.), dále části ediční řady *Concentus musicus* (9 sv.), kompletní řady *Mozart-Studien* (11 sv.) a řada titulů z oblasti duchovní hudby a nototisku 18. a 19. století.

Pro fond Slovanské knihovny bylo velkým přínosem získání řady polských samizdatových tisků a souboru monografií a periodik vydaných v Bosně

a Hercegovině; ze souboru darů z bulharských nakladatelství je velmi poutavým titulem slovník bulharského žargonu.

Vysokou kvalitu si udržely sbírky z oboru knihovnictví a informatiky, které byly doplněny řadou nejnovějších tištěných děl, aktualizacemi a novými tituly na CD-ROM (např. z americké produkce *Cataloger's Desktop*, *Dewey for Windows*, *Library Literature and Information Science Abstracts*, z anglické produkce *Library and Information Science Abstracts*, z německé produkce pak *World Guide to Libraries Plus 2003–2004*).

I nadále se podařilo zabezpečit aktualizace bibliografických databází na CD-ROM, zejména národních bibliografií (britská, francouzská, italská, kanadská, německá, polská, ruská, slovenská, slovinská a španělská) a rovněž nakladatelských databází typu books-in-print na CD-ROM nebo on-line (*Global Books in Print*, *Electre*, *Verzeichnis lieferbarer Bücher* aj.).

V oblasti zahraničních odborných periodik bylo velmi obtížné udržet stávající počet doplňovaných titulů.

(Doplňování knihovních fondů vč. statistických analýz je podrobněji pojednáno v oddíle Statistika).

Mezinárodní agentury

ISBN

Do mezinárodního systému standardního číslování knih (ISBN) se přihlásilo 128 nových nakladatelů. Celkový počet účastníků systému ISBN v ČR k 31. 12. 2003 byl 3448.

Správnost čísel ISBN byla ověřena v téměř 18 000 titulech. Národní agentura ISBN v ČR sama přidělila 2186 čísel ISBN knihám nakladatelů, kteří dosud nejsou účastníky systému ISBN.

Byl zpracován tištěný adresář nakladatelů účastnících se systému ISBN s dodatkem adresáře účastníků systému ISMN v ČR (stav k 31. 12. 2002). Rovněž bylo zpracováno a vytištěno 24 čísel periodika *O.K. – Ohlášené knihy*.

Pokračovaly pracovní kontakty s Mezinárodní agenturou ISBN v Berlíně, kam byly odeslány tři aktualizace dat z báze českých nakladatelů pro mezinárodní adresář PIID (*Publishers' International ISBN Directory*) a soupis chybných čísel ISBN za rok 2002.

Národní agentura ISBN v ČR prezentovala svoji činnost na 31. výročním zasedání poradního orgánu Mezinárodní agentury ISBN, které se konalo v listopadu v Miláně.

Byly zahájeny přípravné práce související s přechodem na 13místné ISBN, které bude realizováno od 1. 1. 2007.

ISMN

Do mezinárodního standardního systému číslování hudebnin (ISMN) se nově přihlásili dva hudební vydavatelé. Celkový počet účastníků systému ISMN v ČR k 31. 12. 2003 byl 51.

Správnost čísel ISMN byla zkontrolována ve 170 titulech hudebnin. Národní agentura ISMN v ČR sama přidělila 46 čísel ISMN titulům, v nichž nebylo toto číslo uvedeno.

Národní agentura ISMN v ČR se zúčastnila 11. zasedání poradního orgánu Mezinárodní agentury ISMN, které se konalo v květnu v Lublani.

ISSN

Ve spolupráci s Českým národním střediskem ISSN bylo přiděleno mezinárodní standardní číslo seriálových publikací (ISSN) 87 titulům z netechnických oborů.

Zpracování fondů

V roce 2003 se odbor zpracování fondů snažil vyrovnat se skluzem zpracování, ke kterému došlo ve spojitosti s povodněmi v roce 2002, a zároveň s nárůstem přírůstku knih domácí produkce. To se projeví zhruba desetiprocentním nárůstem zpracovaných dokumentů.

V oblasti katalogizace publikací se klade důraz na rychlejší a kvalitní zpracování přírůstků, proto byla realizována přípravná etapa projektu sdílené katalogizace, zatím v oblasti tištěných monografií. Za tímto účelem byly organizovány stáže pro katalogizátory Moravské zemské knihovny a Vědecké knihovny v Olomouci. Stahováním a kontrolou záznamů dohodnuté produkce byl výrazně sjednocen bibliografický popis našich knihoven a prakticky ověřeny výhody i úskalí sdílené katalogizace.

V oblasti věcných autorit a věcného zpracování byla vedle věcného zpřístupnění informačních zdrojů a rutinní tvorby autoritních záznamů zahájena generální redakce souboru tematických autorit s ohledem na mezinárodní využití. Byla zpřístupněna experimentální vícejazyčná databáze tematických autorit.

Základní univerzální kategorizační schéma pro potřeby Konspektu bylo upraveno pro věcné zpřístupnění historických informačních zdrojů (starých tisků a tisků 19. stol.)

CD-ROM České národní bibliografie byl obohacen o autoritní soubory geografických a formálních autorit a byly vytvořeny předpoklady pro zveřejnění souboru tematických autorit.

Byla publikována pátá česko-anglická verze *MDT MRF (Master Reference File)* na CD-ROM.

Kooperativní projekt tvorby a využívání souborů národních jmenných autorit, který koordinuje a odborně řídí oddělení národních jmenných autorit, zahrnoval v roce 2003 spolupráci již 32 českých knihoven.

V rámci *Kooperačního systému článkové bibliografie* byla navázána spolupráce s nově konstituovanými krajskými knihovnami a proběhlo sjednocování katalogizace a delimitace titulů zpracovávaných v těchto knihovnách.

V oblasti katalogizační politiky se odbor vedle běžných činností soustředil na přípravu české dokumentace pro přechod na formát MARC 21 v příštím roce.

Ochrana knihovných fondů

Referát národního programu ochrany knihovných fondů se podílel na nápravě škod způsobených povodněmi formou průběžných konzultací s postiženými kulturními institucemi, výběrem titulů k mikrofilmování a reformátování. Volba dokumentů a následná katalogizace reformátovaných materiálů byla spojena s vyhledáváním a ověřováním v databázi projektu *EROMM*, jehož je Národní knihovna od r. 2000 členem a do nějž přispívá záznamy.

O ochranu fondů se zajímalo více než 200 osob včetně zahraničních odborníků, roste zájem studentů, častější jsou i žádosti paměťových institucí o spolupráci při řešení otázek ochrany knihovních sbírek a o konzultace při přípravě projektů v této oblasti (téměř tři desítky subjektů v r. 2003).

Následkům povodní v r. 2002, systematické nápravě vzniklých škod i související problematice ochrany knihovních sbírek byl věnován stánek na knižním veletrhu *Svět knihy 2003*.

Restaurování

Vedle obvyklých restaurátorských činností zaujímá stále větší podíl příprava a realizace výstav. Obvykle se jedná v první řadě o provedení průzkumu, dále konzervaci či restaurování a v neposlední řadě i instalaci knižních exponátů.

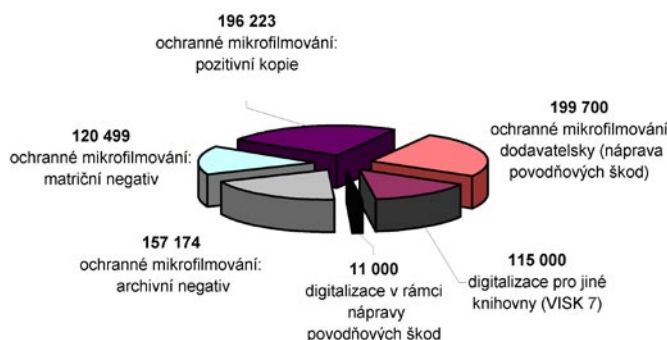
Již druhým rokem probíhá vědecký výzkumný projekt EU *IDAP*. Kromě dokumentování stavu pergamenových rukopisů a jejich konzervace byla věnována pozornost i praktické výrobě pergamenů a studiu jejich charakteristických vlastností.

Velká pozornost byla věnována přípravě a vybavení nového restaurátorského pracoviště, které se bude zabývat prací na povodněmi poškozených knihovních fondech. K problematice povodní bylo předneseno i několik přednášek na odborných konferencích jako IFLA v Berlíně či NOOX3, organizované Britskou knihovnou v Londýně.

Mikrografie

Pokračoval projekt Slovanské knihovny zaměřený na mikrofilmování unikátních dokumentů Ruského historického zahraničního archivu. Jde o fond nejvíce ohrožený degradací papíru, který bylo třeba tímto způsobem zachránit pro budoucí generace. V souvislosti s nápravou škod způsobených povodní bylo třeba doplnit technické vybavení oddělení o hybridní kameru ProServ a knižní skener Bookeye, které umožní reformátovat dokumenty postižených institucí. Protože kapacita oddělení byla zcela vyčerpána těmito pracemi, nebyly na základě vzájemné dohody v r. 2003 zhotoveny mikrofilmy pro Slovenskou národní knihovnu. Spolupráce však bude pokračovat v r. 2004.

Ochranné reformátování (v počtech polí mikrofilmů)

Digitalizace

V oblasti digitalizace knihovních dokumentů byla pozornost zaměřena zejména na nápravu škod způsobených povodní v r. 2002. V následujících letech budou zakoupené přístroje (hybridní kamera a knižní skener) využity pro náhradu vodou poškozených novin a dalších dokumentů Národní knihovny a dalších institucí. Nárůst objemu produkovaných digitálních dokumentů si vyžádal současně větší nároky na jejich archivaci, proto bylo nutno rozšířit skladovací kapacity pořízením expanzního modulu páskové robotické knihovny ADIC Scalar 1000 a ovládacího systému SAM FS.

Zpřístupňování digitalizovaných dokumentů z programu *Kramerius* (především ohrožené starší noviny a časopisy) bude možné řešit prostřednictvím nové aplikace (<http://kramerius.nkp.cz>), kterou vyvinula firma Qbizm Technologies. Aplikace je založena na licenci GNU GPL, takže je možné ji bezplatně poskytnout ostatním institucím. Součástí vývoje byl i externí modul pro tvorbu XML dokumentů (metadat) a modul pro řízenou konverzi obrazových souborů z formátu JPEG do formátu DjVu a také metadat z formátu DOBM SGML do XML.

Na podzim byla zprovozněna digitální knihovna *Memoria* (<http://www.memoria.cz>), která zpřístupňuje asi půl milionu stran digitalizovaných rukopisů a starých tisků řady českých institucí. Její databáze *Manuscriptorium* je zároveň souborným katalogem historických fondů, do něž přispívá řada institucí (vědeckých, klášterních, muzejních, zámeckých a dalších knihoven). Do katalogu, případně i digitální knihovny se již zavázaly přispívat i některé zahraniční instituce z Polska, Slovenska a Chorvatska. Přispívající instituce a provozovatel firma AiP Beroun s.r.o. mezi sebou uzavřely dohodu o spolupráci a vytvořily radu programu *Memoria*.

Spuštění obou digitálních knihoven je založeno na rozsáhlé migraci metadat a optimalizaci obrazu pro potřeby uživatelů.

Aktivita Národní knihovny v oblasti digitalizace byly významně prezentovány na mezinárodních konferencích, školeních a různých dalších aktivitách a publikacích vč. účasti na mezinárodních projektech EU v oblasti výzkumu a vývoje. Národní knihovna je členem platformy *Bibliotheca Universalis* a je zastoupena v Subkomisi pro technologii programu UNESCO *Paměť světa*.

Správa knihovních fondů

65 200 knihovních jednotek – monografií, periodik a speciálních dokumentů bylo osignováno a zařazeno do skladišť. Začíná se však přibližovat kritický stav – nedostatek volných skladovacích prostor v Klementinu i v Centrálním depozitáři v Hostivaři.

V roce 2003 bylo zahájeno budování konzervačního fondu bohemikální literatury – periodika 19. století. Z univerzálního knihovního fondu jsou vybírány nejzachovalejší exempláře a předávány do péče Národního konzervačního fondu v Hostivaři. Aby byly zachovány možnosti studia těchto periodik, jsou tato periodika postupně mikrofilmována a digitalizována.

Periodika 19. i 20. století patří v našich fondech mezi nejvíce ohrožené dokumenty. Je to způsobeno mechanickým poškozováním při výpůjčním

procesu a chemickými a fyzikálními vlivy na starý novinový papír. Dnes se jedná o stovky knihovních jednotek, které již nelze opravit a nelze je půjčovat čtenářům.

Po celý rok 2003 pokračovala generální revize knihovního fondu a doplňování báze OPAC údaji o ztracených, nezvěstných a poškozených exemplářích.

Neustále stoupá počet čtenářských požadavků na zapůjčení knihovních dokumentů. Stoupá počet vyexpedovaných svazků a počet zakládaných exemplářů na regály ve skladištích. Trvale se zvyšuje i počet čtenářů využívajících studovnu konzervačních fondů v Centrálním depozitáři v Hostivaři.

Péče o novodobé fondy

Byla prováděna kontrola stavu uložených fondů v různých depozitářích kulturních institucí. Poskytovaly se konzultace z oblasti péče o knihovní fondy, o vlivu mikrobiálních činitelů a klimatických podmínek na skladovací podmínky a na uchovávané fondy a o způsobu uložení knihovních sbírek a o manipulaci s nimi, včetně výstav. Byly pořizovány mikrobiologické stěry, jejich vyhodnocení a případná dezinfekce kontaminovaného fondu v místě jeho trvalého umístění nebo v našich laboratořích; byla předkládána řešení vhodného uložení knihovních sbírek. Komplexní služby byly poskytnuty téměř dvaceti kulturním institucím.

Na pracoviště knižní vazby bylo přijato celkem 5831 knihovních svazků. Nová vazba byla provedena u 3152 knihovních jednotek a převazba u 2332 poškozených svazků, 206 svazků bylo opraveno, 141 svazků (2,4 %) nebylo možno vzhledem ke křehkosti papíru či neúplnosti svázat či převázat. Pracovníci vazby všechny svazky zaevidovali a u každé signatury provedli záznam o provedených knihařských úkonech. V prostorách Klementina bylo očištěno celkem 2834 běžných metrů knih.

Pro účely ochrany knihovních fondů bylo vyrobeno 2700 ochranných obalů, z toho 1231 kusů pro potřeby Slovanské knihovny.

Služby

Uplynulý rok byl pro sféru služeb příslibem do budoucna. Po dlouhých letech se podařilo nejen připravit, ale i realizovat částečnou rekonstrukci pracovišť v Hale služeb čtenářům. V listopadu byl uveden do provozu nový obslužný pult s pracovišti čtenářských legitimací, centrální pokladny a objednávkové kanceláře reprografických služeb. Stejně tak provozní místa půjčovny – ověřování požadavků (předvýdej), výdej výpůjček a příjem vrácených

výpůjček včetně úpravy celého zázemí za pultem. Nové pracoviště rovněž získala informační a konzultační služba v Hale služeb. Všechna nově vybudovaná pracoviště splňují podmínky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, ale také podmínky pro uchování osobních údajů uživatelů – nové uzamykatelné boxy k uložení papírových registračních formulářů. Všechna nová pracoviště byla postupně vybavena i výpočetní technikou.

V roce 2003 byla dále rozšířena nabídka informačních zdrojů.

Knihovna v rámci finanční podpory pro několik svých projektů z programu

Informační zdroje pro výzkum a vývoj (LI2000) Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR (blíže viz část Programy a projekty) opět obohatila nejen nabídku on-line zdrojů, ale z ušetřených prostředků byly navíc rozšířeny sbírky knihovny o další významné informační zdroje z oblasti společenských a přírodních věd, zejména v klasické podobě. Podařilo se rovněž racionalizovat přístup k sekundárním i primárním informacím, zrychlil se přístup ke vzdáleným zdrojům a postupně se daří odstraňovat hendikep v informačním zabezpečení primárními dokumenty, zejména zahraniční provenience. V této

souvislosti byly v rutinním režimu poskytovány nové služby – elektronické dodávání dokumentů (*e-DoDo*) a nová služba *Ptejte se knihovny*. Služba *Ptejte se knihovny* je obdobou již běžných služeb v zahraničních knihovnách (britská služba *Ask your librarian* nebo *QuestionPoint OCLC*) a předpokládáme, že ji v koordinovaném a kooperujícím systému budou poskytovat i další české knihovny. Národní knihovna připravila jako platformu pro spolupráci nové domácí stránky na vlastní doméně www.ptejteseknihovny.cz, speciální logo, principy spolupráce a veřejný archiv dotazů.

V uplynulém roce byla připravována novela *Knihovního řádu Národní knihovny ČR* a ceníku služeb a poplatků, které by měly vejít v účinnost zároveň s novou formou čtenářských legitimací. Výsledky prací na přípravě nových čtenářských průkazů (grafika, ochranné prvky, nová linka vystavování průkazů) i na projektu další nové služby – rychlý internet – budou představeny uživatelům knihovny v průběhu prvního čtvrtletí roku 2004.

Národní knihovna neposkytuje pouze přímé služby, ale je i konzultačním pracovištěm pro poskytování služeb v českých knihovnách. V této souvislosti byl uplynulý rok mimořádný sérií speciálních seminářů pro pracovníky služeb. Semináře byly věnovány zejména nové legislativě, která významně ovlivňuje chování knihoven ve službách (nový knihovní zákon, ochrana osobních údajů, ochrana autorských práv), spolupráci knihoven v oblasti meziknihovních a referenčních služeb a zásadám komunikace uvnitř knihovny i mezi knihovnou a veřejností. Ve spolupráci s krajskými knihovnami bylo realizováno 12 výjezdních seminářů, kterých se zúčastnilo na 300 odborníků. V této souvislosti je nutné rovněž zmínit již 20. výroční

zasedání Komise pro služby jako nejvýznamnějšího orgánu pro koordinaci a spolupráci při poskytování služeb v českých i slovenských knihovnách a přípravu speciální sekce meziknihovnických a referenčních služeb na konferenci *Knihovny současnosti 2003*.

Historické fondy

Podle počtu výpůjček lze říci, že zájem o studium historických knižních fondů oproti roku 2002 opět výrazně stoupl. Byla dokončena koncepce souborného katalogu historických fondů jako katalogu otevřeného. Je založena na koordinaci obou větví hybridní knihovny, tj. koordinaci činnosti mezi elektronickou síťovou a fyzickou fondovou knihovnou. Byl vytvořen prototyp konvertoru mezi záznamy ve standardech užívaných v obou větvích a editor umožňující export záznamů do obou větví. Koncepce je založena na integraci souborného katalogu historických fondů s digitální knihovnou obrazových kopií a elektronickou knihovnou plných textů tak, aby příštím krokem bylo vybudování virtuálního badatelského prostředí pro práci s historickými fondy.

Na základě toho byla v listopadu 2003 v rámci projektu *Memoria* zpřístupněna elektronická databáze *Manuscriptorium* jako základ virtuálního badatelského prostředí.

Nově bylo z fondů Národní knihovny digitalizováno 137 rukopisů, které tuto bázi významně obohatily.

Prohloubily se kontakty s domácími i zahraničními partnery. Byla uzavřena smlouva s prvním zahraničním partnerem – s Univerzitní knihovnou ve Vratislavi.

V oblasti katalogizace starých tisků pokračovala mezinárodní spolupráce s redakcí souborného evropského katalogu pro staré tisky 1455–1830 *Hand Press Book Database* (UNIMARC/CERL). Aktivně probíhala také spolupráce s dalšími institucemi – Slovenskou národní knihovnou v Martině a Univerzitní knihovnou ve Varšavě.

Na poli domácí katalogizace se konal první celonárodní seminář pracovníků historických fondů věnovaný problematice elektronické katalogizace starých tisků, jehož bezprostředním výsledkem bylo založení elektronické konference a pracovní komise pro problematiku starých tisků 16. až první poloviny 19. století.

Hudební oddělení

Služeb a informačního potenciálu hudebního oddělení využívalo v uplynulém roce široké spektrum návštěvníků – institucionálních i individuálních, domácích i zahraničních, převážně z oborů muzikologie, hudební dokumentace a hudební provozovací praxe. K uspokojení jejich požadavků byl využíván v oblasti hudebních dokumentů nezastupitelný klasický informační aparát a fond (odborná literatura, hudebniny historické povahy i hudebniny současné) i informační aparát poskytovaný z elektronických zdrojů. Zvýšila se náročnost hodnotících praktik při

doplňování hudebních i muzikologických materiálů, jmenovitě v reakci na požadavky muzikologicky orientovaných uživatelů.

Svébytnou oblast tvořila spolupráce mezi hudebními knihovnami včetně sítě veřejných hudebních knihoven, a to od kontaktních kolektivních setkání přes metodické rozpravy až po zasedání pracovního charakteru nad konkrétním tématem. Podařilo se ustavit a stabilizovat pravidelné konzultace a semináře. Na posledním z nich, uskutečněném v roce 2003 v Okresní knihovně ve Zlíně, byly hlavními tématy poznání činnosti hudebních knihoven tohoto regionu a problematika zpracování hudebních materiálů. Tato aktivita byla realizována také díky koncepční a organizační iniciativě České národní skupiny IAML.

Výrazný vzestup zaznamenaly kontakty s interprety – výkonnými hudebníky, někdy s širším, až agenturním dopadem, který mj. vyústil i v podzimní cyklus koncertů v Zrcadlové kapli. Byla připravena výstava věnovaná jubilujícím hudebníkům, kteří svým kompozičním uměním ovlivnili hudební historii v evropském dosahu. Výstava byla uspořádána na prahu chystaného programu *Česká hudba 2004*. Při přípravě tohoto celonárodního projektu bylo hudební oddělení zváno k odborné spolupráci. V rámci *Týdne pro sv. Michala* byla připravena tematická výstavka *Čeští hudebníci v Evropě* a odborná přednáška ke koncertu *Barokní hudba pražských chrámů*.

Knihovnický informační systém

Počátkem roku byl instalován nový výkonnější server, na nějž byl přenesen systém ALEPH 500 a všechny báze. Souborný katalog ČR (CASLIN) byl převeden ze systému Cubus a stal se další bází zpřístupňovanou pod systémem ALEPH 500; jeho záznamy byly napojeny na bázi národních autorit. Dále jsou uživatelům nově k dispozici databáze termínů a zkratk z oboru knihovnictví a informační vědy. Do všech bibliografických bází a do báze autorit je možný též přístup pomocí protokolu Z 39.50 – záznamy mohou využívat ke stahování i knihovny s jinými systémy.

DATABÁZE v systému ALEPH 500	záznamů celkem k 1. 1. 2004	nové záznamy 2003
Bibliografické báze NK ČR		
NKC = katalog NK ČR	1 223 580	89 806
ISN = knihy ohlášené agentuře ISBN/ISMN	19 818	9 758
SLK = katalog Slovanské knihovny	150 667	6 120
KKL = katalog knihovny knihovnické literatury	52 746	3 030
STT = báze starých tisků	725	217
WEB = elektronické online zdroje	79	79
Báze budované v kooperaci s jinými knihovnami		
SKC = Souborný katalog ČR	2 061 851	nezjišťováno
ANL = články v českých novinách, časopisech a sbornících	818 957	115 119
AUT = Národní autority	207 110	48 115

Nebibliografické báze		
NAK = nakladatelé ČR	8 247	
ADR = knihovny a informační instituce ČR	3 021	
KTD = terminologická databáze knihovnictví a informační vědy	4 676	
KSZ = databáze zkratk pro knihovnictví a informační obory	2 710	
KSL = česko-anglický a anglicko-český slovník knihovnické terminologie	5 290	
RSZ = referenční služby a zdroje v knihovnách	45	
RES = rešerše zpracované v NK	731	
DKK = databáze, katalogy a kartotéky NK	145	

Souborný katalog

Součástí přechodu od systému Cubus do systému ALEPH 500 byl i opakovaný import všech záznamů monografií a 75 000 záznamů zahraničních periodik; byla započata evidence českých periodik, kde bylo přijato 8000 záznamů z fondu Národní knihovny. Na konci roku 2003 měli uživatelé k dispozici 2 008 268 záznamů monografií, 53 583 záznamů speciálních druhů dokumentů a 99 914 záznamů českých a zahraničních periodik. Báze Souborného katalogu ČR je propojena s bází národních autorit a s bází *Adresář knihoven a informačních institucí*; z vyhledaných záznamů se mohou uživatelé propojit do výpůjčních systémů jednotlivých vlastníků (pokud k tomu byly vlastníkem dokumentu dodány příslušné údaje). Uživatelé mají také možnost vyhledávat a stahovat záznamy prostřednictvím protokolu Z 39.50. Za účelem aktualizace údajů o odběru periodik bylo obesláno celkem 504 knihoven: 350 z nich na výzvu odpovědělo a zaslalo údaje pro aktualizaci odběrů a soupisy nově odebíraných periodik, 30 z nich zaslalo i údaje o odběru českých periodik.

V procesu testování jsou interaktivní formuláře, které umožní aktualizovat údaje o odběru periodik či vlastnictví monografií a speciálních druhů dokumentů on-line. Dávkové importy dat nadále probíhají v bázi pod systémem Cubus. Mezi bází v systému Cubus a bází v systému ALEPH 500 (která je určena uživatelům) probíhají pravidelně přesuny dat tak, aby uživatelé měli k dispozici aktuální informace.

Byl kladen velký důraz na propagaci Souborného katalogu ČR. Cílem bylo rozšířit počet knihoven, které jej budou nejen pravidelně využívat, ale také budou do Souborného katalogu ČR přispívat svými záznamy. Pro tyto potřeby byl vytištěn informační leták a ve spolupráci s regionálními vzdělávacími centry bylo uspořádáno 12 školení, kterých se zúčastnilo celkem 194 knihovníků (především z muzejních knihoven a knihoven s regionální funkcí). Cílem bylo získat přehled o využívání služeb Souborného katalogu ČR českými knihovnami a zmapovat zájem knihoven o spolupráci s ním v příštích letech. Speciálním dotazníkem byly obeslány krajské knihovny, knihovny Akademie věd ČR, vysokoškolské knihovny, vybrané knihovny výzkumných ústavů, knihovny s regionálními funkcemi a muzejní knihovny. Výsledky budou zveřejněny na adrese <http://www.caslin.cz>.

Po celý rok 2003 pokračovaly práce na retrospektivní konverzi nejstarší vrstvy souborného katalogu zahraničních periodik, což konkrétně představovalo zpracování dalších více než 19 000 titulů zahraničních periodik. K 31. 12. 2003 byla kompletně zpracována písmena H–Z (resp. Zent). Zpracované tituly byly importovány do Souborného katalogu ČR a jsou přístupné na internetu.

Pravidelně byly aktualizovány údaje o knihovnách a informačních institucích ČR v bázi ADR. V bázi je 2966 záznamů. V první polovině roku 2003 úspěšně proběhla konverze této báze ze systému CDS/ISIS do systému ALEPH 500. Je testován interaktivní formulář pro on-line aktualizaci dat v této bázi. Pro potřeby uživatelů byla vydána tištěná verze *Adresáře knihoven a informačních institucí*.

Souborný katalog ČR je přístupný na adrese <http://skc.nkp.cz> nebo <http://www.caslin.cz>.

Publikační činnost

Národní knihovna vydala celkem 20 monografických titulů, 59 čísel pěti periodických titulů a dva tituly CD-ROM (viz Vydané publikace s. 95). Vedle toho byla vydána řada akcidenčních tiskovin k významným akcím pořádaným v Národní knihovně.

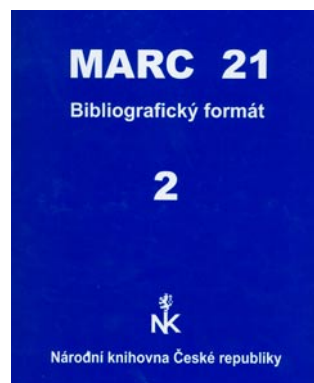
K výrazným edičním počínům roku 2003 patří vydání českého překladu *MARC 21. Bibliografický formát*, který slouží jako základní materiál pro práci s formátem MARC 21.

K tržbám za prodané tituly je třeba připočítat hodnoty publikací, které získáváme do svého fondu výměnou za vlastní tištěnou produkci.

Ve spolupráci s firmou AiP Beroun pokračovalo elektronické vydávání titulu *Česká národní bibliografie* a na CD-ROM vyšlo 5. vydání *MDT*.

Časopis *Národní knihovna – knihovnická revue* vycházel jako čtvrtletník v tištěné podobě a současně byla vystavena jednotlivá čísla na webu ve formátech HTML a PDF (včetně rejstříků) <http://full.nkp.cz/nkkr/NKKR.html>. Ročníky 1990–1998 jsou zpřístupněny v databázi plnotextového vyhledávání <http://full.nkp.cz>.

Vybraná nakladatelská produkce byla prezentována na tuzemských i zahraničních veletrzích a významných knihovnických akcích.

Slovanská knihovna

Slovanská knihovna se musela vyrovnat s těžkou ztrátou – úmrtím své ředitelky PhDr. Zdeňky Rachůnkové.

V souvislosti s XIII. mezinárodním sjezdem slavistů v Lublani, kterého se zúčastnili tři pracovníci, byla vydána bibliografie předchozího XII. sjezdu,

připravena výstava české slavistické produkce a vytištěn její katalog. K této příležitosti byla rovněž vydána bibliografie české slavistiky za léta 1998–2002.

V rámci projektu Národní knihovny *Zpřístupňování generálních katalogů Národní knihovny* pokračovala Slovanská knihovna v retrokonverzi svého generálního katalogu zpracováním dalších 45 000 záznamů. Mimo projekt pokračovaly práce spojené s retrokonverzí, které se týkaly především kopírování záznamů české produkce z báze Národní knihovny.

V druhém roce tříletého projektu *Novinová sbírka SK. Kompletace a mikrofilmování* podpořeného grantem od Grantové agentury ČR bylo zpracováno a mikrofilmováno cca 160 titulů novin z období občanské války v Rusku a emigrantských novin v rozsahu přes 50 000 stran (viz část Programy a projekty).

Nejvýznamnější akcí, kterou uspořádala Slovanská knihovna, byla výstava a mezinárodní konference věnovaná 80. výročí založení Ukrajinského studia výtvarných umění v Praze. Konference se aktivně zúčastnilo 28 badatelů, z toho 24 zahraničních. Spolupořadatelé byly Ukrajinská iniciativa v ČR, Česká asociace ukrajinistů a Velvyslanectví Ukrajiny v ČR.

Slovanská knihovna pořádala nebo se podílela na řadě dalších akcí, včetně prezentace několika publikací, např. dvoudílného Česko-bulharského slovníku, a kolokvií a seminářů k výročí významných českých slavistů. Cyklus seminářů k východoevropským dějinám pořádaný Slovanskou knihovnou a Společností pro výzkum východní a střední Evropy v ČR měl pět pokračování.

Z řady výstav, které knihovna uspořádala nebo se podílela na jejich přípravě, lze za nejvýznamnější považovat výstavu k 250. výročí narození Josefa Dobrovského a výstavu *Česká, srbská a černohorská literatura ve vzájemných překladech*.

Pracovnice Slovanské knihovny se zúčastnila IV. mezinárodní vědecké konference *Kul' tura rossijskogo zarubež' ja. Peterburžcy-emigranty 1917–1945 gg.* (Petrohrad), na které přednesla referát.

Z vlastní knihovnické činnosti je významná spolupráce s oddělením národních autorit a oddělením věcného zpracování Národní knihovny na tvorbě jmenných a věcných autorit a elektronické zpracování archivních dokumentů a příruční knihovny ve studovně.

Systematicky pokračovala spolupráce s ústavu Akademie věd ČR a Ústavem slavistických a východoevropských studií FF UK.

Acquisition

Acquisition was funded from the regular budget of the National Library with the sum of 955,000 CZK (i.e. only 0.6% of the whole annual state contribution received) and from special funds granted for acquisition purposes amounting to 15 million CZK. In addition, other funds from various projects were used (see Projects Chapter) to improve the quality of the information environment and offered services.

The whole acquisition suffered from lack of financial resources. Even if the funds remained on the same level as in the previous years, their real value was reduced due to the impact of increasing prices incl. subscriptions, inflation, changing exchange rates, postage fees, etc. In the given financial framework, it was rather difficult to perform systematic and consistent acquisition policy; therefore, both user needs and partly also strategic aims of the library remained unfulfilled.

The documents were acquired through the following channels: legal deposit, purchase, international exchange of publications, donations, or from internal resources such as reserve of duplicate holdings. On-line access to foreign electronic information resources was ensured in the form of individual or consortia licence agreements. For this purpose, mostly funds from research and development projects were used.

The most important acquisitions concerned especially older Bohemical titles for the National Archival Collection and the Universal Library Collection. Exceptional titles worthy to mention are, e.g. the first edition of the first printed book by Bohumil Hrabal *Hovory lidí* illustrated by Kamil Lhoták, which was published by the Czech Bibliophiles Union (*Spolek českých bibliofilů*, 1956), the unique bibliophile edition of E. A. Poe: *Váchalův Havran* (1937), and a private print of Emil Filla: *Soudy a hodnoty* (1929), which was not for sale.

The acquisition of foreign literature concerned mostly humanities, natural sciences, culture, and arts. Among these titles we should mention, e.g. a fifteen-volume set of the critical edition of Franz Kafka's Works published by the Fischer Taschenbuch Verlag, and a catalogue of a very important exhibition called *Prag:Wien*, which was held in Vienna in 2003. We also acquired a number of special monographs, vocabularies as well as one-language, terminological and special dictionaries, encyclopaedias, and various works of reference literature.

The Department of Manuscripts and Early Printed Books acquired the rare first edition of comments to Aristotle's *Metaphysics* by a tomistic theologian Dominic of Flanders, printed in Venice in 1499, and also a Czech translation of the work by the famous Italian humanistic historian Paolo Giovio on the history of the Ottoman Empire published in 1540 in the printing office of Pavel Severin.

Among accessions of the Music Department we can find such important works like a complete edition of the Seventeenth-Century Italian Sacred Music (20 vols.), several items of the series *Concentus musicus* (9 vols.), a complete series of the Mozart Studies (11 vols.) and a number of titles of sacred music and music printing of the 18th and 19th centuries.

The Slavonic Library acquired a number of Polish samizdats, a set of monographs and periodicals published in Bosnia and Herzegovina, and a valuable gift of Bulgarian publishers: a vocabulary of Bulgarian jargon.

The collection of library and information science literature was substantially enriched with such CD-ROM titles and updates as, for example, the U.S. Cataloguer's Desktop, Dewey for Windows, Library Literature and Information Science Abstracts, English Library and Information Science Abstracts, or Germany World Guide to Libraries Plus 2003–2004.

The national bibliographic databases on CD-ROM from following countries were also updated: Great Britain, France, Italy, Canada, Germany, Poland, Russia, Slovakia, Slovenia, and Spain. In addition, the updates were purchased also for books-in-print CD-ROM or on-line resources such as Global Books in Print, Electre, Verzeichnis lieferbarer Bücher, etc.

As to specialized foreign periodicals, it was very difficult to maintain the same number of acquired titles as before.

(For acquisition data with statistical analysis more in detail see the Statistics Chapter)

International Numbering Agencies

ISBN

One hundred and twenty eight new publishers were registered into the International Standard Book Numbering system (ISBN), i.e. the total number of publishers participating in the ISBN system in the Czech Republic was 3,448.

ISBNs were checked in nearly 18,000 titles. The Czech National ISBN Agency itself assigned 2,186 numbers to books published by publishers not participating in the ISBN system.

The printed directory of publishers participating in the ISBN system supplemented by the list of music publishers participating in the ISMN system – with data as of 31st December 2002 – was published. In addition, 24 issues of the bi-monthly O.K. – Ohlášené knihy (Books announced to ISBN and ISMN Agencies) were issued.

Contacts with the International ISBN Agency in Berlin continued; three updates of the Czech publishers database intended for the international directory PIID (Publishers' International ISBN Directory) were prepared as well as the list of incorrect ISBNs assigned by Czech publishers in 2002.

The Czech National ISBN Agency presented its activity during the 31st International ISBN Agency Advisory Panel meeting in Milan in November 2003.

First steps were taken in connection with the transition to the 13-digit ISBN system, which will be implemented as of January 1, 2007.

ISMN

Two new music publishers were registered into the International Standard Music Numbering system (ISMN). The total number of participants in the ISMN system in the Czech Republic was 51 by the end of 2003.

ISMNs were currently checked in ca 170 titles of music publications. The Czech National ISMN Agency itself assigned 46 numbers to music titles in which ISMNs were not presented.

The Czech National ISMN Agency took part in the 11th International ISMN Agency Advisory Panel meeting in Ljubljana in May 2003.

ISSN

In co-operation with the Czech National ISSN Centre (in the State Technical Library) 87 ISSNs were assigned to non-technical serial titles.

Cataloguing

In 2003, the cataloguing was focused mainly on eliminating a backlog caused by floods in 2002, which resulted in a 10% increase in number of printed monographs.

In the area of cataloguing, an emphasis is laid on faster and better processing of records; therefore, a preliminary stage of a shared cataloguing project was launched for printed monographs. For this purpose, consultations for cataloguers from other big libraries (Brno and Olomouc) were organized. The first steps in copy-cataloguing and revisions of selected documents revealed pros and cons of the designed processes.

A general revision and update of the subject authority file in view of its application in the area of multilingual subject access of heterogeneous information resources (project MSAC) took place. The experimental multilingual database of this authority file was made available.

The universal categorization scheme – Conspectus method – was adapted to improve subject access to historical information resources (early printed books and printed books of the 19th century).

The Database of Czech National Bibliography on CD ROM was extended with geographic and formal authority files.

The 5th Czech English version of UDC Master Reference File on CD ROM was published as well.

The co-operative project of creation and utilization of national authority files involved 32 Czech libraries.

In the area of Co-operative System of the Bibliography of Articles in Periodicals, staff from the newly established regional libraries was trained to be able to take part in this system.

The cataloguing policy was, above all, concentrated on preparation of MARC 21 documentation for all the types of documents before the scheduled (2004) UNIMARC/MARC 21 transfer.

Preservation

The office of the National Preservation Programme participated in recovering damages caused by flood of 2002 – it provided consultancy to inundated cultural institutions and helped with selecting the titles for microfilming and digitization. The selection of documents and consequent cataloguing of reformatted materials was connected with their checking in the database of the EROMM Project. The National Library is its member since 2000 and contributes to it with its records.

More than two hundred persons were engaged in the collections preservation including the experts from abroad. The interest of students has been growing as well as requests of memory institutions for co-operation in solving the questions of library collections preservation and for consultancy in preparing the projects in this field (nearly thirty subjects in 2003).

The National Library exhibition stand in the international book fair BOOKWORLD 2003 was dedicated to systematic recovery of damage caused by floods of 2002 and related questions of preservation of library collections.

Restoration

Besides regular restoration work, still more time is spent with preparing and organizing exhibitions. Usually, evaluation of physical conditions of historical documents intended for an exhibition, which is followed by their conservation or restoration, and sometimes even by an installation of exhibits.

The EU IDAP Research Project goes on for the second year. Besides documenting the condition of parchment manuscripts and their conservation, our work was also aimed at a practical production of parchment folios and at studying their characteristic qualities.

Great attention was paid to preparatory works connected with establishing a new fully equipped restoration office, the staff of which will be engaged in repairs and restoration of library collections damaged by flood. Several lectures were given on the theme of floods of 2002, e.g. on the IFLA Conference in Berlin, and on the NOOX3 Conference organized by the British Council in London.

Photoduplication

The project of the Slavonic Library aimed at microfilming unique documents of the Russian Historical Archive Abroad continued. This collection is the most endangered by degradation of paper, so it was necessary to preserve it in this way for the future generations. In connection with the flood damage recovery, the technical equipment of the department needed to be completed with a hybrid camera ProServ and a planetary scanner Bookeye, which will allow reformatting documents of inundated institutions. The capacity of the department was completely used up with the works mentioned above. Therefore, based on a mutual agreement of 2003, the microfilms for the Slovak National Library had not been made. However, the cooperation will continue in 2004.

Digitization

In the field of digitization of library documents the work was focused, above all, on recovery of damages caused by flood of 2002. In the following years, the purchased devices (hybrid camera and colour large-format scanner) will be used for replacing newspapers, damaged by flood, and other documents of the National Library and other institutions. A larger volume of digitized documents produced put greater demands on their archiving. It was necessary to extend storage capacity by purchasing an additional module for the ADIC Scalar 1000 tape library and SAM file system.

Access to digitized documents in the Kramerius programme (especially endangered old newspapers and journals) will be possible through a new application (<http://kramerius.nkp.cz>), which has been developed by Qbizm Technologies. The application is based on GNU GPL and it can be provided to other institutions free of charge. Simultaneously, a new external module for creation of XML documents was prepared as well as a module for controlled conversion of images from JPEG into the DjVu format and for that of metadata from DOBM SGML into XML.

In autumn 2003, the Memoria (<http://www.memoria.cz>) Digital Library was launched in which more than half a million pages of manuscripts and early printed books kept in various Czech institutions are available. Its Manuscriptorium database is also a shared catalogue of historical collections to which many institutions contribute – e.g. research, monastery, museum, castle and other libraries. In addition, several foreign institutions from Poland, Slovakia, and Croatia showed interest to participate. All the contributing institutions and AiP Beroun Ltd. signed a co-operation agreement and created a board of the Memoria programme.

The publication of the two digital libraries is based on vast metadata migration and optimization of images for user access.

The National Library's activity in this field was presented on important international conferences, through training activities and publications incl. participation in EU projects in the RTD domain. The National Library of the Czech Republic is a member of the Bibliotheca Universalis project and it is also represented in the Sub-Committee on Technology of the UNESCO Memory of the World programme.

Collection Management

In total 65,200 library units – monographs, periodicals and special documents – were added to stacks of our repositories. It seems that we will have to face a critical situation in the near future, i.e. lack of free storage space in the Klementinum as well as in the Central Depository buildings.

In 2003, we began with building the National Archive Collection of Bohemical literature – periodicals of the 19th century. The copies best preserved are selected and passed for proper treatment to the National Archival Collection. In order to keep endangered documents, especially periodicals, available for studying, these are microfilmed and transferred onto digital media.

The periodicals of the 19th and 20th centuries rank among the most endangered documents in our collections. They have been damaged mechanically during the lending process, while paper itself is affected with chemical and physical agents. Nowadays, hundreds of library units are damaged in this way and they are irreparable, and thus inaccessible to readers.

During the whole year 2003, we continued the general revision of the library collections and the completion of the OPAC database with data about lost, missing, and damaged copies.

The number of user requests for loans of library documents has been steadily increasing. In addition, the number of volumes delivered and that of copies returned back to the depository stacks has been growing up as well as the number of readers using the Reading Room of Archival Collections in the Central Depository in Hostivař.

Preservation of Modern Collections

The condition of collections kept in various depositories of cultural institutions was inspected. The National Library staff provided consultancy concerning preservation of library collections, influence of microbial agents and climate conditions on storage conditions and consequently on the collections kept there, and collections storage and handling, incl. their exhibiting. Microbiological samples were collected, evaluated, and if found contaminated, the collection was disinfected on site or in our laboratories; suitable storage of library collections was suggested. Complex services were provided to almost twenty cultural institutions.

The book-binding office received 5,831 volumes in total. 3,152 new library units and 2,332 damaged volumes were rebound, 206 volumes were repaired, 141 volumes (i.e. 2.4%) could not be bound or rebound due to their incompleteness or fragile paper. Altogether 2,834 current metres of books were cleaned in the Klementinum stacks.

In order to protect library collections, 2,700 protective boxes were produced, out of which 1,231 pieces for the needs of the Slavonic Library.

Public Services

For public services, the last year was a year of promise for the future. After many years, we managed not only to plan but also realize a partial reconstruction of workstations in the Main Hall. In November, we began to welcome users at a new service counter equipped with reader's cards service point, central cashier and an office to order photoduplicating services. Lending services – request verifications, loan dispatch and loan returns, including behind-the-counter furnishings together with Information and Consultation station were also reconstructed. Both staff and users positively commented upon this change. All newly refurbished work places are now fully in accordance with laws on work safety and personal data protection and all of them were gradually equipped with computers.

During 2003, we also enhanced a list of electronic resources available in the National Library. The library, within the framework of a financial support for a programme called Information Resources for Research and Development (LI2000) provided by the Ministry of Education, Youth and

Sports (for further information, see Projects) was again able to enrich not only on-line resources but also the printed ones. We managed to rationalize access to primary and secondary information, access to remote resources has become faster, and gradually we are overcoming a long-standing information handicap by securing primary materials particularly of foreign provenience. In this context we introduced a new routine service – electronic document delivery (e-DoDo) and an Askyourlibrary (Ptejteseknihovny) service. The Askyourlibrary service is a Czech version of an established regular service in foreign libraries (British Ask your Librarian or OCLC QuestionPoint). We suppose that in this co-ordinated co-operative system other Czech libraries will provide a similar service. As a platform for this co-operation, the National Library set up new web pages in its domain www.ptejteseknihovny.cz, with a distinctive logo, a list of co-operation principles, and a public archive of questions.

We have been working on a new version of Rules and Regulations of the National Library and a Pricelist of Fees and Services. They will be implemented together with new reader cards. We intend to introduce the results of our work on both new cards (outlay, safety features, and new application procedures) and a project for a new service – fast Internet – as late as during the first quarter of 2004.

The National Library not only provides direct services to its users but also serves as a library services consultation centre. In this respect, the last year was exceptional with a quite extensive series of seminars for library services staff. The seminars were mainly focused on new legislation that has an enormous impact on public services (new library legislation, protection of personal data, and protection of authorship). They also dealt with co-operation in ILL and reference services, and with principles of communication within a library and between the library and the public. In co-operation with regional libraries, the National Library organized 12 regional seminars attended by more than 300 library professionals. Worthy to mention is the 20th annual meeting of the Commission for Services, which is the most important body for co-ordination and co-operation in providing services in Czech and Slovak libraries. The Commission is also responsible for establishing a special section of ILL and reference services at the conference called Libraries of the Present 2003.

Historical Collections

In comparison with 2002, the interest of users in studying historical library collections considerably increased in 2003.

The conception of a union catalogue of historical collection was completed. It is based on co-ordination of both branches of the hybrid library, i.e. the co-ordination of works of the electronic net library and the physical holdings. We managed to develop a prototype converter to be used for changes between standard records in both branches, and an editor allowing the export of records to both branches. The conception is based on integration of the catalogue with the digital library comprising image copies, and electronic library containing full texts in order to create a virtual research environment for the work with historical materials.

In November 2003, within the framework of the Memoria programme, the electronic Manuscriptorium database was made accessible as a basis of the virtual research environment. In the same year, 137 manuscripts from the collections of the National Library were newly digitized and significantly enriched the Manuscriptorium.

Our contacts with Czech and foreign partners continued to grow. We concluded the first agreement with a foreign partner – the University Library in Wrocław.

In the sphere of cataloguing of early printed books, the international co-operation with editors of the European Union Catalogue 1455–1830 Hand Press Book Database (UNIMARC/CERL) continued as well. We also played an active role in co-operation with the Slovak National Library in Martin and the University Library in Warsaw.

The first national seminar for librarians of historical collections was held in the National Library, where the problems of electronic cataloguing of early printed books were discussed. The discussion resulted in establishing an electronic conference and a commission for problems of early printed books dated between the 16th and 1st half of the 19th centuries.

Music Department

Services and information capacity were used by a broad spectrum of users: institutional and individual ones, from our country as well as from abroad. They were interested in musicology, musical documentation, and practice of performing music. In order to meet their demands, we provided them with both classical information services and collections-specialized literature, historical as well as current literature on music – and electronic information sources. The quality of acquired music and musicological materials was improved in consequence of users demand. We should mention also the co-operation among music libraries including the public ones, which resulted in organizing regular meetings and seminars.

Our contacts with performing artists considerably increased, which resulted in organizing a cycle of concerts in the Chapel of Mirrors. Our staff prepared an exhibition dedicated to musicians, who significantly influenced history of music in Europe. It was held on the occasion of the forthcoming year of Czech Music 2004. On the occasion of the Week for St Michael Church we prepared the exhibition Czech Music in Europe and a lecture to the concert Baroque Music of Prague Churches.

Library Information System

In the beginning of 2003, all the databases in Aleph500 system were transferred to a new server. The Union Catalogue is now running in this system too, while its records are interlinked with the national authority database records. New databases of the library and information science terminology and abbreviations were made accessible to the public via web access. New OPAC provides faster user access. The National Library offers also Z39.50 access to its bibliographic and authority databases.

DATABASES	Records	New records in 2003
Bibliographic databases		
<i>NKC = library catalogue</i>	1,223,580	89,806
<i>ISN = books announced to ISBN/ISMN agency</i>	19,818	9,758
<i>SLK = Slavonic library catalogue</i>	150,667	6,120
<i>KKL = database of library literature</i>	52,746	3,030
<i>STT = early printed books</i>	725	217
<i>WEB = electronic online resources</i>	79	79
Databases built in co-operation		
<i>SKC = Union Catalogue</i>	2,061,851	NA
<i>ANL = Articles in Czech newspapers and serials</i>	818,957	115,119
<i>AUT = National authority database</i>	207,110	48,115
Other databases		
<i>NAK = publishers of the CR</i>	8,247	
<i>ADR = libraries of the CR</i>	3,021	
<i>KTD = library terminology</i>	4,676	
<i>KSZ = library abbreviations</i>	2,710	
<i>KSL = library science dictionary (English <-> Czech)</i>	5,290	
<i>RSZ = reference services in libraries</i>	45	
<i>RES = searches made to order in the NL</i>	731	
<i>DKK = databases and catalogues of the NL</i>	145	

Union Catalogues

The database of the Union Catalogue was presented to the public in the Aleph500 system. To improve the quality of records, the transfer from the Cubus into the Aleph500 included also an update of ca three million records of monographs. This was completed in the first quarter of 2003. At the same time, 75,000 records of foreign periodicals were imported and the work on a register of Czech periodicals started – 8,000 records of Czech periodicals were imported into the Union Catalogue from the database of the National Library. At the end of 2003, there were 2,061,851 records in the Union Catalogue, out of which 2,008,268 records of monographs, 53,583 records of special documents, and 99,914 records of Czech and foreign periodicals. The Union Catalogue database is linked to the National Authorities database, the Directory of Libraries and Information Centres database, and also to individual libraries, which have the items in their collections (if the library – owner of the item – allows entering into their loan system). Users can also search and download records from the Union Catalogue with the aid of Z39.50 protocol. In order to obtain updated information about subscriptions of periodicals in particular libraries, we contacted 504 libraries and we received 350 answers; 30 of them also sent data of subscription of Czech periodicals. Batch imports of information into the Union Catalogue still operate in the Cubus system, while between Cubus and Aleph500 systems the data transfer is performed regularly.

In the year 2003 we took great efforts to promote the Union Catalogue. Our activity was aimed at increasing the number of libraries, which would take advantage from the Union Catalogue, and also contribute to it. For this purpose, we organized 12 training courses in co-operation with Regional Educational Centres. Altogether 194 librarians (mostly from museum libraries and from those with regional functions) attended the seminars. In order to obtain data concerning both use of the Union Catalogue and the interest in co-operation with it in the future, we sent out a questionnaire. We contacted different libraries, e.g. in the Academy of Sciences, in faculties and universities, research institutes, museums, and those with regional functions. For the survey results – see the URL <http://www.caslin.cz>.

Work on the retrospective conversion of the oldest part of the Union Catalogue continued. We processed more than 19,000 titles of foreign periodicals.

Information about libraries and information centres in a special database was regularly updated. There were 2,966 records by the end of 2003. In the beginning of 2003, a conversion of this database from CDS/ISIS into Aleph500 system was successfully completed. We are now testing an interactive form for on-line updating of information in this database. Its new printed version was published as well. It is also available at <http://skc.nkp.cz> or <http://www.caslin.cz>.

Publishing Activity

During 2003, the National Library published twenty monographs, five periodical titles comprising 59 issues, and two CD-ROMs. (For a complete list of publications see the Published Titles on the page 95). Besides that, a great number of information leaflets, booklets and invitations was printed on the occasion of various exhibitions and important events held in the National Library.

Worth mentioning among the publications is a Czech translation of the MARC 21/Bibliographic format, which is a basic manual for MARC 21 use, and a new updated Directory of Libraries and Information Centres of the Czech Republic, which is a useful handbook intended for professional library staff.

The Review of Library Science – National Library has been published quarterly since 2002 in both printed and electronic versions (<http://full.nkp.cz/nkkkr/NKKR.html>).

A CD-ROM publication of the Czech National Bibliography and that of the 5th edition of the UDC: Master Reference File were prepared in co-operation with the AiP Beroun Ltd.

A set of publications representing the Czech National Library publishing activity was exhibited at the Czech and foreign book fairs and important library congresses.

Slavonic Library

The Slavonic Library had to come to terms with a heavy loss – the death of its director, Mrs. Zdeňka Rachůnková.

In connection with the XIII International Slavonic Congress in Ljubljana, the Slavonic Library prepared a bibliography of papers presented at the previous congress and an exhibition of Czech Slavonic publications. A catalogue of the exhibition and the bibliography of the Czech Slavonic Studies (1998–2002) were published, too. Three experts of the library attended the Congress in Ljubljana.

Within the framework of the project Access to General Catalogue of the National Library, the Slavonic Library continued the retrospective conversion of its general catalogue: 45,000 records were processed and a great number of records of Czech publishing production from the National Library Database were transferred to the Slavonic Library catalogue.

In the second year of the three-year project Newspaper Collection of the Slavonic Library Completion and Microfilming, almost 160 newspaper titles (50,000 pages) were processed. They covered the Russian Civil War and the émigré periods.

The most important event was the conference and exhibition organised to celebrate the 80th anniversary of the Ukrainian Studio of Plastic Arts foundation in Prague. Twenty-eight researchers (24 from abroad) attended the conference that was organized in co-operation with the Ukrainian Initiative in the Czech Republic, the Czech Ukrainian Association, and the Embassy of the Ukraine in the Czech Republic.

The Slavonic Library participated in launching the Czech-Bulgarian Dictionary (in two volumes), as well as in colloquia and seminars related to anniversaries of notable Czech Slavonic researchers. The Slavonic Library and the Czech Association for the Research of the East and Central Europe organized a five-session course of East European Historical Seminars.

Other important exhibitions organized or co-organized by the Slavonic Library were Josef Dobrovský – the 250th birthday anniversary and The Czech, Serbian, and Montenegrin Literature in Mutual Translations.

One member of the Slavonic Library staff attended the IV International Slavonic Congress Kul' tura rossijskogo zarubež' ja. Peterburžcy-emigranty 1917–1945 gg. (St Petersburg) and had a paper there.

The Slavonic Library contributed to the National Library project of cataloguing documents in the following areas: authority files of personal names, subject authorities, electronic processing of archive materials, and reference collection in its reading room.

Co-operation with the Institutes of the Czech Academy of Sciences and the Institute of Slavonic and East European Studies of the Faculty of Philosophy and Arts at the Charles University continued systematically.